

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

Examensarbete

Grundnivå, 15 högskolepoäng

*Förskolläraryrket
Vårtermin 2015*

En studie om delaktighet och inflytande utifrån barns perspektiv

**Hur upplever barn på förskolan att de är delaktiga
och har inflytande i dokumentationsarbetet?**

Författare

Jane Mattsson
Charlotte Halvarsson

Handledare

Elisabet Malmström

Examinator

Laila Gustavsson

En studie om delaktighet och inflytande utifrån barns perspektiv

Hur upplever barn på förskolan att de är delaktiga och har inflytande i dokumentationsarbetet?

Abstract

Enligt Skolverket (2010) vilar förskolan på demokratiska grunder. Genom att barnen får delta i olika former av samarbete och beslutsfattande utvecklas deras förståelse för att handla utifrån demokratiska principer.

Studien genomfördes med en kvalitativ undersökningsmetod med syfte att utifrån ett barns perspektiv undersöka hur de upplevde sig ha delaktighet och inflytande i det vardagliga dokumentationsarbetet på förskolan. De forskningsfrågor studien utgått ifrån är: Hur upplevde barnen att de hade delaktighet och inflytande i det vardagliga dokumentationsarbetet på förskolan då det gällde teckningar, fotografier och film? Upplevde barnen att de hade delaktighet och inflytande i tillgängligheten av förskolans dokumentationsmaterial?

Empirin samlades in genom barnintervjuer av sex barn på tre olika förskolor.

Undersökningens slutsatser var att barnen gav uttryck för en större delaktighet och inflytande då det gällde tillvaratagandet av deras teckningar. De uttryckte däremot att de upplevde sig ha mindre delaktighet och inflytande i hanteringen av fotografier och filmer.

Ämnesord:

Delaktighet, Inflytande, Barnperspektiv-Barns perspektiv, Dokumentationsarbete och Förskola

Innehåll

1 Inledning med bakgrund.....	6
1.1 Läroplan för förskolan.....	7
1.2 FN:s Barnkonvention	8
1.3 Syfte	8
2 Litteraturgenomgång	9
2.1 Barnperspektiv- Barns perspektiv	9
2.2 Delaktighet och inflytande	10
2.3 Dokumentation - Pedagogisk dokumentation	12
2.4 Sammanfattning av litteraturgenomgång	14
3 Metod	15
3.1 Val av metod	15
3.1.1 Barnintervjuer.....	16
3.1.2 För och nackdelar med barnintervjuer	16
3.1.3 Miljö.....	17
3.2 Genomförande.....	18
3.3 Urval.....	19
3.4 Etiska överväganden	19
4 Resultat och analys.....	21
4.1 Barns perspektiv	21
4.2 Delaktighet och inflytande i dokumentationsarbetet.....	23
5 Diskussion	25
5.1 Resultatdiskussion.....	25
5.2 Metoddiskussion.....	28
5.3 Förslag till vidare forskning	29
6 Sammanfattning	30
Referenser.....	32

Bilaga 1	35
Bilaga 2	36

1 Inledning med bakgrund

Vi är två barnskötare som arbetar på samma förskola och nu läser till förskollärare. Den litteratur vi tagit del av under denna studietid men även erfarenheter från de olika verksamheter vi arbetat i har gjort oss intresserade av barns upplevelser kring delaktighet och inflytande i demokratiska processer. Då med utgångspunkt i den dokumentation som sker i förskolans verksamhet. Utifrån vår reviderade läroplan för förskolan som kom 2010 ska förskolan lägga grunden för att barn ska få en förståelse för vad demokrati innebär. Såsom när det gäller att ta ansvar för egna handlingar och för förskolans miljö samt att barn själva ges möjlighet att uttrycka sina behov och intressen. Den dokumentation som då sker ska följas upp och analyseras. Detta ska ligga till grund för utformning och planering av förskolans verksamhet (Skolverket 2010).

I artikel 12 i FN's Barnkonvention (Unicef 2011) som handlar om barns rätt till att få sina åsikter hörda, står det att:

Konventionsstaterna skall tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter skall tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad (Unicef 2011 artikel 12 s.18).

Intresset för delaktighet och inflytande väcktes då barn på vår förskola diskuterade kring vem som bestämde på förskolan. Avsikten med denna studie är att undersöka hur barn ser på delaktighet och inflytande med utgångspunkt i dokumentationsarbetet som sker i den vardagliga verksamheten på förskolan.

Förskolan vilar på demokratiska grunder som står skrivet i läroplanen för förskolan. Där står även att barn ska få utveckla sin förmåga att uttrycka tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation. Genom att få delta i olika former av samarbete och beslutsfattande ges möjligheter att utveckla, förstå och att handla efter demokratiska principer (Skolverket 2010). Ett av de främsta målen med förskolans verksamhet är demokratifostran som kan ses som en förberedelse för det fortsatta livet. Inflytande och delaktighet är termer som ofta nämns när rättigheter diskuteras och som är viktiga aspekter av begreppet demokrati. Pramling Samuelsson och Sheridan (2003) skriver om barnperspektiv och barns perspektiv. Författarna menar att utifrån ett barnperspektiv tolkar vi vuxna barns agerande och röster och framför

dessa. Men om barn ska ges möjlighet till delaktighet och inflytande måste vi vuxna fånga barns perspektiv genom att barn erfar att deras intressen och intentioner bemöts respektfullt av oss pedagoger. Genom detta menar författarna har barn inflytande och är delaktiga i förskolans verksamhet.

Lenz Taguchi (2013) menar att genom dokumentation fångar pedagoger det som hänt i förskolans verksamhet, det vill säga tillbakasyftande. Men om barn ska få en möjlighet att förstå sitt inflytande och sin delaktighet i förskolans verksamhet krävs det att pedagoger lyfter tillbaka dokumentationen till barnen men även lyfter den med andra pedagoger. Detta görs genom reflektion, analys och det man läst i dokumentationen som då blir pedagogisk det vill säga framåtsyftande.

Utifrån egna erfarenheter av förskolans verksamhet har pedagoger goda intentioner när det gäller barns delaktighet och inflytande utifrån våra styrdokument. Undersökningen fokuserar på hur barn upplever delaktighet och inflytande i förskolans verksamhet utifrån dokumentation av vad barn uttrycker om det som sker i den dagliga verksamheten.

1.1 Läroplan för förskolan

I ett av förskolans styrdokument står det att förskolan vilar på demokratiska grunder, att förskolan ska uppmuntra till varje barns skilda uppfattningar och låta dessa föras fram. Förskolan ska främja att barns tilltro till sin egen förmåga och delaktighet kan grundläggas och växa. Pedagogers förhållningssätt och barnsyn ska uppmuntra till att varje barns skilda uppfattningar kan föras fram, vilket påverkar barns möjligheter till delaktighet och inflytande (Skolverket 2010).

Läroplanen för förskolan anger:

Det behövs också kunskap om hur barns utforskande, frågor, erfarenheter och engagemang tas till vara i verksamheten, hur deras kunnande förändras samt när de upplever verksamheten som intressant, rolig och meningsfull (Skolverket 2010. s.14).

Det står även:

Vuxnas förhållningssätt påverkar barns förståelse och respekt för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle och därför är vuxna viktiga som förebilder. Att hävda grundläggande värden kräver att värderingar tydliggörs i den dagliga verksamheten. Verksamheten

ska bedrivas i demokratiska former och därigenom lägga grunden till ett växande ansvar och intresse hos barnen för att de på sikt aktivt ska delta i samhällslivet (Skolverket 2010 s.4).

1.2 FN:s Barnkonvention

Unicef (2011) skriver att 1989 antogs Barnkonventionen av FN:s generalförsamling. Detta är ett internationellt avtal för de länder som anslutit sig. Det är även rättsligt bindande där alla länder ska göra sitt yttersta för att respektera alla barns rättigheter. Utifrån artikel 12 i FN:s barnkonvention skriver Unicef (2011) att alla barn har rätt att bli lyssnade till samt att de har rätt att vara med i diskussioner och beslutsfattande som rör dem själva med reservation för mognad och ålder. Detta bör ske på ett sätt där barnen känner att de tas på allvar. ”I det implementeringsarbete av barnkonventionen som har genomförts i Sverige, har det slagits fast att alla myndighetsbeslut som inverkar på barn ska ta med hänsyn till barnperspektivet och till barns bästa”(Halldén 2003 s.12).

1.3 Syfte

Syftet med studien är att se i vilken utsträckning barnen upplever att de har en möjlighet att ha delaktighet och inflytande i den dokumentation som sker i den dagliga verksamheten i förskolan.

Frågeställningen utifrån syftet blir:

- Hur upplever barn att de har delaktighet och inflytande i det vardagliga dokumentationsarbetet på förskolan då det gäller teckningar, fotografier och film?
- Upplever barn att de har delaktighet och inflytande i tillgängligheten av förskolans dokumentationsmaterial?

2 Litteraturgenomgång

Under detta kapitel kommer det att redogöras för vetenskapliga teorier och vad forskning säger när det gäller barnperspektiv respektive barns perspektiv. Vidare kommer det att beskrivas om barns delaktighet och inflytande utifrån dokumentation som sker i förskolans vardagliga verksamhet.

2.1 Barnperspektiv- Barns perspektiv

”I den allmänna diskussionen används begreppet barnperspektiv som ett överordnat begrepp som innefattar både barns perspektiv och ett perspektiv med barn i fokus” (Halldén 2007 s.170). Enligt Halldén (2003) definierats begreppen barnperspektiv respektive barns perspektiv på ett sätt då hon anser att ett barnperspektiv innebär att ta tillvara barns villkor och sätta barnet och dess bästa i fokus. Med utgångspunkt ur ett barns perspektiv ligger fokus på att fånga det som är barnets kultur och perspektiv. Detta innebär menar författaren är när barn får komma med egna bidrag.

Sheridan och Pramling-Samuelsson (2001) ser på demokrati utifrån olika barnperspektiv. En viktig del i barns inlärningsprocess när det gäller att förstå demokratiska principer anser författarna är att låta barn själva vara med och påverka sin situation. Dahlberg, Moss och Pence, (1999) påpekar att om barn har eller ges möjlighet till delaktighet och inflytande som kan påverka deras situation i förskolans verksamhet är beroende av vilken barnsyn pedagogerna har. Ser vi barnet som ett tomt kärl en “tabula rasa” som bara väntar på att fyllas med kunskaper och färdigheter vilka redan är bestämda och redo att överföras till barnet. Eller ser vi barnet som medkonstruktör av kunskap där det har en egen röst som borde lyssnas till och där det involveras i den demokratiska dialogen. Alltså ett barn som är en del av det samhälle det lever i och påverkas av, men där barn även skapar mening utifrån det.

Svenning (2011) menar att vi bär med oss de upplevelser, kunskaper och erfarenheter vi har samlat när vi möter andra människor. Hon menar att dessa ger oss ett perspektiv på de människor vi har framför oss. Den barnsyn vi har styr hur vi möter barnet och den relation vi

skapar i mötet. Därför menar Bae (2005) att det är viktigt att vi betraktar barn som våra medmänniskor och inte ta sitt eget perspektiv för givet utan låta barn ha rätt till sitt eget perspektiv. Lenz Taguchi (1997) menar att barnsyn och förhållningssätt är mänskliga, sociala och samhällseliga konstruktioner. Hon menar att genom pedagogisk dokumentation kan vi försöka synliggöra och förstå dessa konstruktioner samt att öppna upp för nya. Utifrån detta resonerar hon och menar att pedagoger besitter olika maktpositioner som de behöver bli medvetna om. När det till exempel gäller hur den pedagogiska miljön är utformad, väljer pedagogen att placera materialet högt upp där barnen inte själva kan nå det. Detta gör att pedagogen blir delaktig i att producera en maktposition som utgår från en diskurs som säger att barnen inte är kompetenta att själva välja det material det vill använda.

Om barn på förskolan ska vara delaktiga och ha ett inflytande i sin vardag är det viktigt skriver Johannesen och Sandvik (2009) att de vuxna måste våga släppa kontrollen och istället lyssna till det barnet förmedlar. Att skapa en gemenskap där alla har en röst och en rättighet att bli sedd och hörd. En gemenskap som vill värna om varandra istället för att skapa olika individer. Barns rätt till delaktighet och inflytande handlar om att vuxna möter dem som subjekt och inte objekt. Svenning (2011) skriver att begreppet barns perspektiv och barnperspektiv ofta används när man pratar om att skaffa sig en insyn i barnens värld. Hon menar för att kunna använda dessa begrepp på ett bra sätt i det pedagogiska arbetet behöver de skiljas åt. Ett barns perspektiv kan bli synligt när barnen ges möjlighet att få delge sina egna bidrag, sina egna upplevelser, erfarenheter, tankar och känslor och då dessa ges möjlighet att tolkas samt samtalas om med intresserade vuxna. Varje barn har sitt egna perspektiv. Vårt barnperspektiv styr vårt sätt att möta och skapa relationer och samspel med barnen. Det bidrar även till att styra våra val. I studien är det barns perspektiv som är i fokus och hur dessa tas omhand utifrån ett barnperspektiv.

2.2 Delaktighet och inflytande

Åberg och Lenz-Taguchi (2005) menar att delaktighet inte handlar om att pedagoger ska lämna över allt ansvar till barnen det handlar mer om när och hur pedagogerna ska ingripa, det finns gränser för vad som är acceptabelt. Att bygga delaktighet innebär att pedagoger bjuder in barnen och tillsammans ansvarar för vardagen på förskolan. Det betyder att pedagoger intresserar sig

för hur barn uttrycker sig om vad som har skett i interaktionen med andra och vilket innehåll som bearbetas samt lyfter fram variationer om hur barn tänker. På så vis synliggörs det enskilda barnet i relation till andra barn. Demokrati är att få syn på sig själv, sin delaktighet och därmed kan ett inflytande möjliggöras. I läroplanen för förskolan står det att förskolan skall lyfta frågor som rör demokrati som visar tydligt att det är ett viktigt uppdrag för utbildningsinstitutioner (Skolverket 2010). Ribaeus (2014) skriver att det är viktigt att förbereda barn för ett framtida liv som samhällsmedborgare, det handlar om att inkludera barnen i verksamheten där vi skapar möjlighet och utrymme för barnens egna initiativ. Delaktighet och inflytande är två viktiga termer då det gäller demokratibegreppet anser författaren.

Arnér (2009) skriver om hur begreppen delaktighet och inflytande definieras. Arnér menar att delaktighet handlar om något man deltar i som någon annan redan bestämt. Medan inflytande handlar om att på ett vardagligt sätt ge barnen möjlighet att påverka sin egen situation och vardag. I barnkonventionen kapitel 12 (Unicef 2011) står det att alla barn har rätt till att bli lyssnade på. Ribaeus (2014) anser att detta även kan innebära risker. Med det menar författaren att barnen kan få ett för stort ansvar som de inte alltid är redo för. Engdahl (2014) skriver om att barns delaktighet och inflytande i förskolan handlar mycket om pedagogers förhållningssätt samt hur pedagogerna tolkar barns företeelser. I detta är det viktigt att ge barnen stöd till att våga prova ensam eller tillsammans med andra vuxna och kamrater.

Pramling- Samuelsson och Sheridan (2003) anser att för att barn ska kunna göra sin röst hörd vilket är en förutsättning för delaktighet krävs det att pedagogerna lyssnar in barnen. Detta genom att de vuxna kan tolka och förstå barns perspektiv men även ha en bred kunskap om hur barn lär. Sheridan och Pramling-Samuelsson (2001) menar för att utveckla demokratiska processer är det nödvändigt för barnen att själva kunna påverka sin situation, detta gör de genom inflytande och rätten till att uttrycka sina åsikter vilket även är viktigt i inlärningsprocesser. Pramling-Samuelsson och Sheridan (2003) skriver att delaktighet och inflytande på förskolan diskuteras utifrån två dimensioner. Det ena är att delaktighet och inflytande utvecklar meningsskapande situationer för barnen vilket i sin tur skapar en tilltro till att man faktiskt kan påverka sin verksamhet men även att delaktighet kan ses som en demokratisk fostran.

2.3 Dokumentation - Pedagogisk dokumentation

Skolverket (2012) skriver att redan på 1930-talet fanns det ett stort intresse för att dokumentera och observera barnens utveckling, lärande och lek. Avsikten med dessa dokumentationer och observationer var att främst bedöma och undersöka barnens utveckling till det som uppfattades som en normal utveckling för just den specifika åldersgruppen. Meningen med detta arbete var att bemöta barnen utifrån deras utvecklingsnivå och ålder och att genom detta forma en verksamhet på bästa sätt. Vidare skriver författaren att dessa dokumentations och observationsmaterial har andra teoretiska utgångspunkter än vad som ligger till grund för den pedagogiska dokumentationen. Utbildningsdepartementet (2010) men även Dahlberg, Moss och Pence (1999) skriver att kunskap om varje enskilt barns utveckling och lärande inte ska användas för att jämföra, kategorisera eller sortera barnen utifrån en förutbestämd "barnmall". Denna kunskap ska istället ligga till grund för den fortsatta planeringen av verksamheten med barnen. Inom förskolan finns det många olika sätt att dokumentera på, som bland annat stillbildskamera, videokamera, lärplatta, ljudinspelare, papper och penna. Skolverket (2012) menar att det är viktigt i detta dokumentationsarbete involvera barnen och göra dem aktiva och delaktiga. Genom att få syn på sina egna tankar i detta arbete och i relation till andras lär sig barnen om sig själva och om andra. Som även Åberg och Lenz-Taguchi (2005) menar så synliggörs barns tankar och idéer genom dokumentationsarbetet vilket leder till delaktighet och ger pedagogen en förståelse för hur barn lär och försöker förstå sin omvärld.

Skolverket (2012) menar att det är viktigt som pedagog att välja utvärderingsmetoder, detta kräver att man som pedagog är kritisk mot de arbetssätt som olika dokumentations och utvärderingsverktyg för med sig och vilka kunskaper de kan bidra med. De verktyg pedagogerna väljer, för med sig ett tänkande om barn och lärande, ett arbetssätt och ett sätt hur man vill utveckla och arrangera sin verksamhet. Detta kan få stor betydelse för hur man kan utvärdera och genom det kunna förbättra kvaliteten i förskolan.

I Reggio Emilia en stad i Italien har man utvecklat ett verktyg som möjliggör ständig utveckling av det pedagogiska arbetet, nämligen pedagogisk dokumentation. Genom att observera, dokumentera och tolka det man ser (både under arbetet och efteråt) kan pedagogen lättare se och förstå barnen. De pedagogiska dokumentationerna möjliggör också ständig omprövning. Pedagogerna och barnen, men även andra pedagoger, föräldrar, politiker och än fler vara delaktiga och reflektera i efterhand, vilket kan leda till nya upptäckter långt senare. De pedagogiska dokumentationerna är alltså inte bara ett pedagogiskt hjälpmedel för pedagogerna utan i hög grad också för barnen som får vara med och reflektera (Reggio Emilia institutets hemsida, 2014).

Skolverket (2012) skriver att pedagogisk dokumentation är ett verktyg som hänger ihop med ett pedagogiskt tänkande och ett särskilt arbetssätt. Det handlar om att lyssna in det som sker bland barnen och att sedan synliggöra det genom att dokumentera barnens lärprocesser och deras lärstrategier. Utifrån olika dokumentationer från den dagliga verksamheten såsom barns teckningar, fotografier eller filmer menar författarna att utan en diskussion och dialog mellan barn, pedagoger och föräldrar blir dessa dokumentationer inte pedagogiska dokumentationer. Även Lenz Taguchi (2013) menar att pedagogisk dokumentation är ett kollektivt arbetsverktyg som bygger på gemensamma reflektioner tillsammans med barn och pedagoger men också mellan föräldrar, politiker och tjänstemän. Åberg och Lenz Taguchi (2005) menar att det inte är komplicerat att dokumentera det som sker på förskolan och det barn gör utan hur dokumentationen sedan används. Vidare skriver Lenz Taguchi (2013) att den pedagogiska dokumentationen inte blir pedagogisk förrän pedagoger tillsammans med andra både vuxna och barn börjar att reflektera över den, genom detta arbete får dokumentationen konsekvenser för det fortsatta arbetet i verksamheten.

Skolverket (2012) betonar vikten av pedagogisk dokumentation där barn och pedagoger i samspel och interaktion skapar kunskap tillsammans genom ett utforskande arbetssätt. Pedagogisk dokumentation utgår även utifrån det som sker i den dagliga verksamheten det som fångar och intresserar barnen här och nu och framåt, men även att reflektera över det som varit. Även Dahlberg och Elfström (2014) skriver att pedagogisk dokumentation fokuserar på barns lärprocesser och meningsskapande och bör integreras i den dagliga verksamheten och inte bara som ett bedömningsmaterial. Att det krävs en delaktighet både av pedagoger men även av barnen i den aktuella praktiken och i det som händer i verksamheten. Skolverket (2012) menar att pedagogisk dokumentation kan ses som en drivkraft i uppdraget att dokumentera, följa upp och utveckla förskolans verksamhet.

2.4 Sammanfattning av litteraturgenomgång

Den litteratur vi tagit del av visar att vårt barnperspektiv styr vårt sätt att möta och skapa relationer och samspel med barnen. Vi anser att det är viktigt att betrakta barn som våra medmänniskor med egna perspektiv. Ett barns perspektiv kan bli synligt genom att skapa en gemenskap där alla på förskolan både vuxna och barn har en chans att ha en egen röst men även ha en rättighet att bli sedd och hörd. Det kopplar vi till Sheridan och Pramling-Samuelsson (2001) som menar att en viktig del i barns inlärningsprocess när det gäller att förstå demokratiska principer är att låta barn själva vara med och påverka sin situation. Pedagoger i förskolan måste våga släppa kontrollen och lyssna på vad barnen vill förmedla och ge dem tillåtelse till en större delaktighet och inflytande i dokumentationsarbetet. Detta bör ske utifrån barnens mognad och ålder så att ansvaret inte blir för stort. Åberg och Lenz-Taguchi (2005) menar att om pedagoger ska få en förståelse för hur barn lär och försöker förstå sin omvärld så behöver barnens tankar och idéer synliggöras genom dokumentationen. Vi har fått förståelse för vikten av att bygga delaktighet och inflytande vilket innebär att pedagoger bjuder in barnen och tillsammans ansvarar för vardagen på förskolan. Det betyder även att pedagoger intresserar sig för hur barn uttrycker sig om vad som har skett i interaktion med andra samt lyfta fram variationer om hur barn tänker. Ribaeus (2014) skriver om vikten av att inkludera barnen i verksamheten där utrymme för barns egna initiativ skapas. Detta för att förbereda barn för ett framtida liv som samhällsmedborgare. Genom att involvera barnen och göra dem delaktiga i dokumentationsarbetet får de syn på sina egna tankar och i interaktion med andra lär sig barnen om sig själv och om andra. Det är även viktigt att tänka på då en dokumentation inte blir en pedagogisk dokumentation förrän pedagoger tillsammans med andra både vuxna och barn börjar reflektera över den, genom detta arbete får dokumentationen konsekvenser för det fortsatta arbetet i verksamheten. Dahlberg och Elfström (2014) skriver att pedagogisk dokumentation fokuserar på barns läroprocesser och meningsskapande och bör integreras i den dagliga verksamheten och inte bara som ett bedömningsmaterial. Det krävs en delaktighet både av pedagoger och barn i den praktik de ingår i samt en delaktighet i det som sker i verksamheten.

3 Metod

I detta kapitel kommer det att redovisas om för och nackdelar med den kvalitativa forskningsmetoden. Vidare berättas det om barnintervjuer som insamlingsmetod samt vikten av miljön under barnintervjuer. Därefter kommer urval av population att beskrivas. Vidare presenteras bearbetning och analys av studien samt de etiska överväganden som gjorts under studien.

Sex barnintervjuer har genomförts på tre olika förskolor i mellan Sverige. Dessa tre förskolor valdes då vi inte hade någon direkt nära relation till barnen men är ändå ett känt ansikte på grund av att de ligger i nära anslutning till den förskola vi själva arbetar på. En pilotintervju genomfördes på vår egen förskola för att kontrollera frågornas relevans gentemot syftet. Doverborg och Pramling-Samuelsson (2012) skriver att barn ofta är lyhörda och försöker lista ut vad den vuxne vill veta, därför valdes tre andra förskolor till studien.

3.1 Val av metod

Denscombe (2009) menar att intervjuer är en lämplig metod att använda när forskaren till exempel vill förstå människors olika åsikter och uppfattningar. Enligt Alvesson och Sköldberg (2008) är kvalitativ forskning en tolkning av världen genom till exempel intervjuer, fältanteckningar och inspelningar. Man forskar i den naturliga omgivningen och försöker tolka och förstå den innebörd som människor ger forskaren.

Vårt syfte är att se i vilken utsträckning barnen själva ser att de har en möjlighet att få vara delaktiga och ha inflytande i den verksamhet som erbjuds på förskolan. Att barn känner att de finns till som subjekt i ett sammanhang genom de uttryck barnen producerar och genom hur dessa tas tillvara på olika sätt genom samtal och dokumentation. Utifrån detta valdes en kvalitativ forskningsmetod. Holme och Solvang (1997) menar att syftet med den kvalitativa forskningsmetoden är att förstå världen utifrån olika perspektiv. Med hjälp av en kvalitativ forskningsmetod hoppas studien visa på barns inflytande och delaktighet ur barnens perspektiv utifrån den dokumentation som sker på förskolan.

Dokumentationsarbetet som har fokuserats på i denna studie har utgått utifrån barnens delaktighet och inflytande i materialet på förskolan och där har fokuserats på det skapande

materialet så som papper, pennor, färg. Studien har även undersökt barnens uppfattning om deras delaktighet och inflytande kring färdiga alster som sätts upp på förskolan. Fokus har även legat på tillgängligheten för barnen av kamera eller lärplatta och hur barnens delaktighet inflytande är i detta material och vad som händer om barnen inte vill vara med på film eller bli fotograferade.

3.1.1 Barnintervjuer

Då vi med vår undersökning vill få en insyn i hur barnen upplever sin delaktighet och sitt inflytande genom dokumentation i förskolans dagliga verksamhet har barnintervjuer genomförts som underlag för studien. Enligt Denscombe (2009) är det lämpligt att använda intervjuer då forskaren är intresserad och vill ta del av människors olika åsikter och uppfattningar.

Doverborg och Pramling-Samuelsson (2012) skriver att om intervjun med barnen ska ske i grupp eller enskilt är beroende av vad det är intervjuaren vill veta. Då syftet med studien var att se hur barn ser på ett visst fenomen som i det här fallet hur de upplever att de får vara delaktiga och ha inflytande kring den vardagliga dokumentationen som sker på förskolan, genomfördes enskilda barnintervjuer.

3.1.2 För och nackdelar med barnintervjuer

Holme och Solvang (1997) menar att styrkan i att göra kvalitativa intervjuer ligger i att det liknar en vardaglig situation och ett vardagligt samtal. Andra fördelar med kvalitativa intervjuer menar Denscombe (2009) är att den är flexibel genom att forskare under samtalet kan utveckla sina frågor för att på det sättet få ett mer ingående svar. Genom detta kan informanten utveckla och förklara sina åsikter som ger forskaren värdefulla insikter om den information som ges. Holme och Solvang (1997) skriver att göra intervjuer inte alltid är problemfritt. Att man som forskare inte förstår signaler eller uttryck som informanten ger. Det är även svårt som forskare att veta om informationen man får under en intervju är den rätta, den informerade kanske inte alls svarar som den tycker utan svarar vad den tror att forskaren vill höra. Att sådana situationer kan uppstå skriver Holme och Solvang (1997) är något som forskaren måste vara medveten om. En annan nackdel med intervju som en kvalitativ forskningsmetod är enligt Stukát (2005) att denna metod är tidskrävande då transkriberingsarbetet kan bli många sidor och materialet kan vara svårt att hålla reda på.

Enligt Stukát (2005) är validitet ett mångtydigt begrepp som beskriver om mätinstrumentet är tillräckligt bra för just det som forskaren vill mäta. Denscombe (2009) menar att när det gäller validiteten i en metod där intervjuer med direktkontakt används är validiteten hög så till vida att data och dess riktighet kan kontrolleras under samtalets gång. Holme och Solvang (1997) anser att reliabiliteten avgörs hur en undersökning utförs och noggrannheten vid behandlingen av all data som framkommit under studien. Enligt Stukát (2005) menas reliabilitet hur tillförlitligt mätinstrumentet har varit i en studie. Författaren anser att reliabiliteten i en undersökning kan ha många brister och behöver alltid lyftas upp, detta ökar trovärdigheten i undersökningen.

3.1.3 Miljö

Holme och Solvang (1997) skriver att miljön är viktig, att man innan intervjutillfället tänker på tid, plats, hur man sitter och hur förberedd man är. Detta kan påverka hela resultatet. Intervjuerna i studien utfördes på informanternas egna förskolor för att genom detta få dem att känna sig trygga. Stukát (2005) menar att miljön ska vara trygg för informanten men även för forskaren samt att den även ska vara ostörd där informanten inte känner sig hotad. Även Doverborg och Pramling Samuelsson (2012) anser att då det gäller barnintervjuer är det viktigt att välja en lugn plats där man inte blir störd, detta är en förutsättning för att barnen inte tappar intresset och för att kunna koncentrera sig på de olika intervjufrågorna. Utifrån det författarna skriver valdes med hjälp av pedagogerna på de olika förskolorna ett avgränsat och ostört rum. Denscombe (2009) anser att interaktionen mellan forskaren och informanten möjliggörs i hur man arrangerar placeringen i det rum där intervjun ska ske. Vidare menar författaren att för att inte en konfrontationskänsla ska uppstå bör informant och forskare placera sig i 90 graders vinkel mot varandra genom detta känner sig inte informanten hotad men man har fortfarande möjlighet till ögonkontakt. Tidpunkten för studiens intervjuer valdes utifrån det Doverborg och Pramling Samuelsson (2013) skriver om att tidpunkten även är avgörande för hur en barnintervju ska gå. Ett barn som avbryts i leken, är trött eller hungrig är inte alltid lätt att motivera. Därför valdes en tidpunkt på förmiddagen då förskolans aktiviteter inte hade startat. Författarna skriver även att det är viktigt att ha beräknat tillräckligt med tid för intervjuerna för att inte själv känna sig stressad eller att skynda på barnen då detta kan påverka barnens svar.

3.2 Genomförande

De tre förskolor tillfrågades om vi fick intervju några av de äldsta barnen. Vi fick god respons och godkännande från pedagoger, barn och föräldrar via ett föräldrabrev (se bilaga 1). Inför intervjutillfället hade pedagogerna på de tre förskolorna förberett barnen på ett positivt sätt, genom att pedagogerna pratade med barnen och förklarade att intervjuer skulle ske. Doverborg och Pramling Samuelsson (2012) skriver också om hur viktigt det är att skapa en bra kontakt med barnen inför en intervju ett så kallat socialt kontrakt där de känner att de är speciellt utvalda. De menar också att genom att berätta för barnet vad intervjun ska handla om samt att den ska spelas in understryker man vikten av det barnet har att förmedla ännu mer. I mötet med barnen vid intervjutillfället skapades en relation genom att först fråga dem om de ville vara med och svara på intervjufrågor samt att vara med på ljudupptagning. Vilket ett av barnen avböjde, då svaren istället skrev ner. Informanterna informerades även om syftet och varför vi ville göra dessa intervjuer med just dem.

Intervjufrågorna (se bilaga 2) utformades på ett öppet sätt där barnen kunde inspireras till att berätta istället för att ge ja eller nej svar. Detta kan tolkas utifrån vad Doverborg och Pramling-Samuelsson (2012) skriver, att det är viktigt att tänka på att intervjun eller samtalet blir en dialog mellan barnet och intervjuaren som gör det lättare för barnet att förmedla sina tankar och åsikter. Författarna menar också att när det gäller barnintervjuer ska man undvika att ställa slutna frågor utan istället använda sig av orden "hur" och "berätta" där man som intervjuare har styrt in barnet på just det man vill få information om.

Doverborg och Pramling-Samuelsson (2012) skriver också om syftet kontra flexibilitet och med det menar de att fokus ligger på det intervjuaren vill veta med sina frågor som ska täcka syftet. Enligt författarna är vägen fram till svaret minst lika viktigt. Genom att vara en aktiv samtalspartner och ställa följdfrågor visar man sig intresserad av det barnet förmedlar som kan göra det lättare för dem att utveckla sina tankar om det specifika fenomenet. Under intervjuerna höll vi oss till de utformade frågorna men fick vara flexibla och ställa följdfrågor för att få en djupare förståelse av barnens tankar kring syftet med studien.

3.3 Urval

Urvalet av informanter var de äldsta barnen på tre olika förskolor fördelade på fyra flickor och två pojkar i åldrarna fem och sex år. För att kunna få relevanta svar utifrån syftet med undersökningen valdes därför de äldsta barnen på dessa förskolor. Holme och Solvang (1997) skriver att det är viktigt när man sätter upp sitt urval att de man intervjuar kan uttrycka sig och att de är villiga att delta, genom detta bygger forskaren upp en tillit som är en förutsättning för att intervjun ska fungera. Genom valet av de äldsta barnen ansåg vi att de hade rikligt med kunskaper, uppfattningar, upplevelser och erfarenheter om syftet som skulle undersökas. Holme och Solvang (1997) menar också att urvalet av undersökningspersoner är avgörande för att inte undersökningen ska bli värdelös i relation till det syfte man har. De menar även att urvalet inte får göras slumpmässigt eller tillfälligt. Denscombe (2009) anser att ett medvetet val av informanter kan ge ett bidrag till att gå på djupet där det specifika i en speciell situation utforskas. Som i studien är, barns delaktighet och inflytande i det dagliga dokumentationsarbetet på förskolan.

3.4 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2002) lyfter fram fyra forskningsetiska huvudkrav. Dessa huvudkrav har tagits hänsyn till då det förberetts för vår forskning. **Informationskravet** innebär att forskaren skall informera de av forskningen berörda om forskningsuppdragets syfte. Utifrån detta krav lämnades ett informationsbrev med hjälp av pedagoger på de utvalda förskolorna till de berörda föräldrarna i studien I detta informationsbrev berättades våra namn, syftet med undersökning samt att det var frivilligt för barnen att delta. Med utgångspunkt i **samtyckeskravet** som innebär att varje deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan. För att uppfylla detta krav tillfrågades barnen vid intervjutillfället och även förtydligades för dem att det var frivilligt och att barnen kunde avbryta intervjun om de så kände. **Konfidentialitetskravet** innebär att uppgifter om alla i en undersökning ska ges största möjliga konfidentialitet och alla personuppgifter ska förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem. För att uppfylla detta har vi inte under vårt arbete avslöjats barnens namn utan använt kodord om det har refererat till vad barnen har sagt. Med hänsyn till **nyttjandekravet** som innebär att alla uppgifter insamlade om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål. Utifrån detta har alla uppgifter i denna studie förvarats oåtkomligt för

obehöriga de har bara redovisats för handledare och examinator vilket framkommit i informationsbrevet till de berörda föräldrarna.

4 Resultat och analys

Under detta kapitel kommer resultat och analys av vår empiriska undersökning att redovisas. Materialet har bearbetats och beskrivs nedan utifrån ett barns perspektiv och delaktighet och inflytande i dokumentationsarbetet. I de fall då intervjureferat förekommer hänvisas det till intervjuperson 1, 2, 3, 4, 5 och 6.

4.1 Barns perspektiv

Ur ett barns perspektiv är det viktigt att pedagoger är lyhörda inför barnens tankar och åsikter och bjuder in dem till att påverka sin situation på förskolan.

Utifrån informanternas svar känner övervägande att de blir tillfrågade både om vilka alster som ska användas till dokumentationen som ska sättas upp på förskolan och vart den ska sitta. De informanter som inte blir tillfrågade tycker inte att det känns bra eller har ingen uppfattning “ jag vet inte jag har inte provat det förut.(intervjuperson 2). Informanten upplever att den blir tillfrågad och har därför ingen uppfattning om hur det skulle kännas att inte bli tillfrågad.

När det gäller att själv kunna ta fram material som ska användas till bildskapande anser informanterna att de klarar av det själva och gör de inte det ber de om hjälp eller ta hjälp av artefakter ” då brukar vi ta stolar för att ta dom” (intervjuperson 3) för att nå materialet som står högt upp. På den ena förskolan upplever de allt material som tillgängligt fast de inte når det. Informanterna beskriver att materialet inte får plats nederst på hyllan eller är uppställt högre upp då inte de yngre barnen ska nå som till exempel saxar. På en av de andra förskolorna upplever informanterna materialet både som tillgängligt och som inte tillgängligt. Då informanten inte når materialet väljer den då till exempel åtkomliga pennor och papper istället för att be om hjälp.

En annan viktig aspekt ur ett barns perspektiv är att låta barnen vara med i beslutsfattandet när det gäller sitt deltagande på fotografier eller filmer. Informanterna tycker att de blir lyssnade på, de anser att de inte behöver vara med då de inte vill medverka. En uttrycker att den känner sig tryggare med sin ordinarie pedagog och då säger informanten ja till att vara med på fotografi.

Utifrån vem som fotograferar och filmar på förskolan, upplever informanterna att det är pedagogerna som i stor utsträckning gör detta. Generellt upplever de att det som fotograferas på förskolan är det som barnen skapat i leken såsom fina byggen, något de målat, i skogen eller för dokumentation av materialets plats.

Det fina jag har byggt själv typ av kaplastavar eller klossar. En gång fick jag bygga och vi byggde ett sånt här högt torn så här tjockt och två toppar och det ville jag ta kort på. Det var fönster också och det fick jag ta kort på (intervjuperson 3).

Även fotograferas det för att veta materialets platser “ Vi brukar ta kort på nästan allting här. Så man minns sitt jobb och sånt. Så vi vet man vart allting finns. Det är bra typ som en liten karta”(intervjuperson 4). Detta tolkar vi som att förskolan dokumenterar till exempel vart papper, pennor och penslar ska förvaras genom bilder som visar dess plats.

När det gäller att välja vilka fotografier som ska sättas upp på förskolan, vill inte informanterna avbryta leken utan det går bra att den vuxne väljer. Men en informant kände sig ändå vid ett tillfälle tvingad till att sätta upp en teckning som informanten inte ville skulle sättas upp,

Jag dom frågar mig vilken jag tycker ska sättas upp fast den du såg där nere som det stod [...säger sitt namn] på den tvingades jag. Jag hade grupp då fast med någon annan fröken än jag brukar (intervjuperson 5).

Informanten beskriver en situation där barnen arbetar i grupper och vid detta tillfälle hade gruppen inte den pedagog som de vanligtvis har vid gruppstillfällena. Med den ordinarie pedagogen har informanten inflytande och medbestämmande.

Vilket perspektiv tar pedagogerna, tar de ett barnperspektiv eller barns perspektiv? Här har pedagoger en maktposition runt den pedagogiska miljön som visar vilket perspektiv de tar. Utifrån informanternas svar syns en skillnad mellan de olika förskolorna, då barnen på två av dem upplevde sig ha fri tillgång till dokumentationsmaterialet. Medan på den tredje förskolan upplevde sig informanterna begränsade av pedagogernas styrning över ett visst material, vilket visar på en syn där barnen inte ges tilltro till att klara av olika material som i det här fallet var färg. Det ligger i pedagogens hand om och när det materialet ska användas.

Om pedagogerna inte bjuder in barnen till delaktighet i hanteringen av teckningar, fotografier och filmer kan de inte känna att de har inflytande över den verksamhet som sker på förskolan när det gäller dokumentation. Informanterna upplevde att pedagogerna satte upp fotografier då de var kvar i leken eller inte hade någon uppfattning då de inte hade blivit tillfrågade.

4.2 Delaktighet och inflytande i dokumentationsarbetet

Bygga delaktighet och inflytande innebär att pedagoger bjuder in barnen att tillsammans ansvara för vardagen på förskolan. Där dokumentationsarbetet innebär att synliggöra barns tankar i verksamheten genom att reflektera och diskutera kring bland annat teckningar, fotografier och filmer.

Att få kunna rita och måla på förskolan är en del av dokumentationsarbetet. Generellt kan vi se att barnen upplever sig styrda när det gäller vilken tid under verksamheten som deras bildskapande kan ske. Som en informant beskriver “det är typ efter maten och när inte melliset är och efter mellis om vi inte ska gå ut” (intervjuperson 3). När på dagen barnen upplever att de får rita och måla är beroende av gruppverksamhet, mat och utevistelse. En av informanterna menar att “[...] och ibland tvingas jag att på gruppen. Jag ritat något från det vi har gjort, jag ritat något från filmen vi har tittat på” (intervjuperson 5).

När det gäller tillgängligheten till materialet för att kunna rita och måla upplever barnen olika på förskolorna. På den ena förskolan anser informanterna att materialet finns tillgängligt för att kunna användas i den dagliga verksamheten. Medan informanterna på en annan förskola uttrycker att det är pedagogerna som ansvarar för tillgängligheten av viss skapande material “tyvärr när vi ska måla måste vi fråga fröken, för färgen håller fröknarna upp, barnen får inte ens” (intervjuperson 5).

När det gäller delaktighet och inflytande i dokumentationsarbetet av barnens teckningar som sätts upp på väggen på förskolan känner sig informanterna övervägande delaktiga och har inflytande och får vara med att bestämma tillsammans med pedagogerna. Men däremot svarar övervägande av informanterna att de tillsammans med pedagogerna inte reflekterar och diskuterar deras alster.

Att filma och fotografera är en annan del av dokumentationsarbetet på förskolan. Informanterna menar att det oftast är pedagogerna som tar fotografier och sparar dessa utan informanterna känner sig delaktiga. “Dom hamnar i kameran och så tror jag att man kan ladda ner dom i Ipaden” (intervjuperson 1).

När det gäller fotografier som sätts upp på förskolan upplever informanterna inte samma möjlighet till delaktighet och inflytande. De upplever att i de flesta fall är det pedagogerna som väljer vilka fotografier som sätts upp på förskolan. En informant menar “att [...pedagogens namn] satte upp den för vi var och lekte” (intervjuperson 3). Informanten tyckte att det var bra att inte välja då informanten var upptagen med att leka.

Informanterna upplever generellt att de fotografier som tas på förskolan sparas eller laddas ner i kameran eller Ipaden, där av känner de sig inte delaktiga och har inflytande i framtagandet av de fotografier som ska användas till dokumentation på förskolan.

Varför ser barnens delaktighet och inflytande olika ut då det gäller deras teckningar än med fotografier och filmer? En upplevelse är att pedagoger ger barnen en större delaktighet då det gäller att vara med då dokumentationen sätts upp på förskolan, samt inflytande vart teckningarna ska sitta. Detta beror eventuellt på att det är lättare för pedagogerna att bjuda in till delaktighet och inflytande då man inte behöver lämna verksamheten. Vilket kan vara svårare vid hanteringen av fotografier och filmer som visade sig i informanternas svar. En upplevelse var att informanterna upplevde sig inte veta vart fotografierna och filmerna tog vägen, då de svarar att de bland annat stannar i Ipaden och att det var pedagogerna som bestämde vad som var viktigt och fint.

5 Diskussion

Under detta kapitel kommer en resultatdiskussion att redovisas utifrån de analyser som gjorts under föregående kapitel. Vidare kommer en metoddiskussion att presenteras. Avslutningsvis redovisas förslag på vidare forskning.

5.1 Resultatdiskussion

Utifrån det vardagliga dokumentationsarbetet på förskolan som i denna studie har fokuserat på barnens teckningar, fotografier och filmer, upplever barnen att de har ett större inflytande när det gäller deras teckningar än när det gäller fotografier och filmer. Ur ett barns perspektiv är det viktigt att pedagoger är lyhörda då det gäller barns tankar och åsikter kring de dokumentationer som sätts upp på förskolan. Barns perspektiv är när de får vara med och komma med sina egna bidrag. Generellt svarar informanterna att de blir lyssnade på och deras bidrag tas tillvara, då det gäller dokumentationer så som teckningar som ska sättas upp och vart dokumentationen ska sitta på väggen på förskolan. Detta kan kopplas till det Johannessen och Sandvik (2008) skriver om att skapa en gemenskap där alla har en rättighet att bli sedd och hörd och att pedagogerna vågar släppa kontrollen. Enligt Svenning (2011) kan ett barns perspektiv bli synligt när det ges möjlighet att bidra med sina egna tankar, erfarenheter, upplevelser och känslor. Det informanterna upplevde kring sitt bildskapande var att pedagogerna och verksamheten styrde tidpunkten för denna aktivitet. Här besitter pedagoger en maktposition som Lenz Taguchi (2009) skriver att pedagoger behöver bli medvetna om. När säger man ja och när säger man nej, genom hur pedagoger svarar barnen visar de hur delaktiga barnen kan vara i verksamheten och om de ges möjlighet till det. Vilket vi inte såg i vår studie.

När informanterna i vår studie inte ville vara med på fotografier eller film upplevde de att pedagogerna lyssnade till deras åsikter. Dock svarade en informant att den kände sig tryggare med sin ordinarie pedagog och till den kunde man säga nej till att vara med på fotografi eller film. Det kan kopplas till Pramling Samuelsson och Sheridan (2001) som skriver att det är nödvändigt för barnen att kunna påverka sin situation för att utveckla demokratiska processer genom rätten och inflytande till att uttrycka sina åsikter.

Åberg och Lenz Taguchi (2005) menar att det inte handlar om att helt lämna över ansvaret till barnen utan att man som pedagog bjuder in barnen att tillsammans ansvara för verksamheten på förskolan. Genom olika samspelsprocesser lär sig barn om delaktighet och inflytande i den vardagliga verksamheten. Detta anser vi går förlorat om barnen inte får möjlighet till samspel som kan beskrivas genom Säljö (2014) som menar att barnen tolkar sin omvärld genom olika former av samspel med andra människor.

När det gäller fotografier och film upplevde informanterna att de inte hade något större inflytande. De svarade att materialet hamnar i Ipaden eller kameran och att det är pedagogerna som tittar på materialet och bedömer vad som ska användas i dokumentationsarbetet. Pramling Samuelsson och Sheridan (2003) menar att delaktighet och inflytande skapar mening i olika situationer för barnen, vilket skapar en tilltro till att påverka verksamheten på förskolan. I de fallen där filmer och fotografier skulle användas i dokumentationsarbetet och där barnen inte kände att de hade delaktighet och inflytande, anser vi att samspelet uteblir vilket påverkar deras lärprocesser. Detta kan beskrivas utifrån Arnérs (2009) definition av inflytande där barn ska ges möjlighet att påverka sin situation på ett vardagligt sätt. En orsak till detta anser vi kan vara att när det gäller alster såsom teckningar är det lättare att ta tillvara dem och bjuda in barnen till delaktighet och genom detta ges de möjlighet till inflytande. Å andra sidan när det gäller fotografier och filmer som ska användas till dokumentation upplever vi utifrån studiens resultat en mindre delaktighet hos barnen, vilket leder till sämre möjligheter till inflytande. En anledning kan vara att det är lättare att hantera teckningar då de är mer lättillgängliga i verksamheten medan hanteringen av fotografier och filmer är mer svårtillgängligt då det oftast krävs att pedagogen måste lämna verksamheten för att ta fram dessa. En annan orsak kan vara att pedagoger har mer kunskap när det gäller teckningar och skapande verksamhet än runt tekniken med fotografier och filmer. Genom den nya tekniken som bland annat Ipad kan pedagoger bjuda in till samspel och interaktion tillsammans med barnen i den pedagogiska verksamheten. Utifrån vår studie ställer vi oss frågan om det kan vara så att pedagogerna saknar kunskap om dessa verktyg då vi utifrån vårt intervjumaterial upplever att barnen inte bjuds in till delaktighet runt det vardagliga dokumentationsarbetet vad gäller fotografier och filmer. Det är enligt läroplanen för förskolan det centrala i dokumentationsarbetet som ska utgå utifrån barnens synsätt och inte enbart från pedagogens (Skolverket 2010).

När det gällde beslutsfattande av val av fotografier som ska användas i dokumentationsarbetet upplevde informanterna att det utfördes av pedagogerna. Utifrån studiens svar uttryckte barnen att de inte ville avbryta leken eller att som en informant svarade det gjorde pedagogen när jag lekte. En fråga vi ställer oss utifrån studien är om barnen har getts möjlighet att vara delaktiga i den processen. Har man inte blivit tillfrågad eller fått en valmöjlighet att vara delaktig då väljer man att stanna kvar i leken som är det alternativ man vet om. Dahlberg och Elfström (2014) menar att det krävs en delaktighet av både pedagoger och barn kring det som händer i verksamheten om en dokumentation ska bli pedagogisk och fokusera på barns lärprocesser och bli meningsskapande. Genom ett pedagogiskt dokumentationsarbete synliggörs barns tankar och idéer, vilket leder till delaktighet.

Lenz Taguchi (1997) menar att pedagoger besitter maktpositioner som de behöver bli medvetna om bland annat när det gäller den pedagogiska miljön. Informanterna på förskolorna upplevde tillgängligheten av dokumentationsmaterialet olika. På den ena förskolan fanns materialet tillgängligt och överskådligt även om det ibland behövdes hjälp både av artefakter såsom exempelvis en stol eller pedagoger. På en annan förskola var det pedagogerna som ansvarade för visst skapande material enligt informanternas svar. "Tyvärr när vi ska måla måste vi fråga fröken, för färgen håller fröknarna upp barnen får inte ens" (intervjuperson 5). Lenz Taguchi (1997) menar vidare att om materialet placeras där inte barnen har tillgänglighet utgår pedagogen från en diskurs som säger att barnen inte är kompetenta att själva välja det material som de själva vill använda.

Vi ser i vår studie en skillnad när det gäller barnens upplevelse av hanteringen av teckningar, fotografier och filmer. De ges större delaktighet och inflytande då det gäller teckningar än med fotografier och filmer. Utifrån barnens svar är det "fröknarna" som tar kort på förskolan och då enligt barnen det som är fint och viktigt. Vem bestämmer vad som är fint och viktigt? I vår studie och enligt de svar vi fått är det pedagogerna som har den maktpositionen, varför är det på det här viset? Något som är viktigt för en pedagog är kanske inte viktigt för barnet. I dokumentationsarbetet måste pedagogerna bjuda in barnen så deras röst blir hörd och därmed få tala om vad som är viktigt för dem.

5.2 Metoddiskussion

Då syftet med vår studie var att få en insyn i hur barn upplever delaktighet och inflytande i det dagliga dokumentationsarbetet på förskolan föll det sig naturligt för oss att göra barnintervjuer. Vi använde oss av en pilotintervju för att prova frågornas relevans gentemot syftet samt hur denne upplevde sig förstå frågorna. Utifrån vår pilotintervjus svar fick vi göra ändringar i frågornas utformning till mer öppna frågor då frågorna upplevdes som slutna med ja och nej svar som följd. Enligt Denscombe (2009) är intervjuer ett sätt när man vill ta del av människors åsikter. Vi valde att göra enskilda barnintervjuer då vi ansåg att detta var det bästa alternativet för att få de mest uttömmande svaren, detta utifrån vårt syfte med studien. Doverborg och Pramling Samuelsson (2012) poängterar att det är viktigt att skapa en bra kontakt med de barn man ska intervjuas samt att förbereda dem om vad intervjun ska handla om. Med hjälp av pedagogerna på de olika förskolorna skapade vi en positiv relation med de barn som vi intervjuade. De var insatta i att vi skulle komma och var väl förberedda och förväntansfulla. Enligt Doverborg och Pramling Samuelsson (2012) är även tidpunkten viktig vid barnintervjuer vilket avgjorde vår tidpunkt då vi valde att besöka de utvalda förskolorna på förmiddagstid.

Utifrån de etiska överväganden vi tagit del av och med hänsyn till samtyckeskravet lyssnade vi till barnens önskemål då ett barn avböjde till en början ljudinspelning. Men efter halva intervjun tyckte barnet att det kändes bra att starta ljudupptagningen.

Vid bearbetningen av det empiriska materialet upplevde vi materialet lite tunt. Vi kunde ha intervjuat fler barn på fler förskolor för att se om det hade blivit en större variation av resultatet vilket kunde ha gett en tydligare bild av vårt syfte med studien. Vi upplevde även att vi kunde ha ställt fler följdfrågor eller formulerat om frågorna för att få ett djupare svar kring barnens tankar. Då vi inte är vana vid att intervjuas barn inför en forskningsstudie kan det ha påverkat sättet att ställa följdfrågor.

Vi kunde se skillnader på de olika förskolorna i vår studie när det gällde hur barnen svarade och agerade under intervjuerna. På den ena förskolan upplevde vi att barnen utifrån våra frågor svarade mer utsvävande och kom ifrån ämnet där hade det krävts av intervjuaren att hjälpa barnen tillbaka till ämnet med fler följdfrågor och förklaringar. Medan på de andra förskolan såg vi att de mer försökte anpassa sig efter intervjuaren och vad denne ville höra. Enligt

Doverborg och Pramling Samuelsson (2012) är det viktigt att vara lyhörd i samtal med barn då de är lättpåverkade och oftast anstränger sig för att säga det den vuxne är intresserad av att höra.

Vi upplevde även att pedagogerna på de olika förskolorna var tillmötesgående och positiva till vår närvaro genom att de bland annat såg till att placera oss i rum där vi fick sitta ostört. Detta menar Stukát (2005) är viktigt då det kan påverka hela resultatet.

5.3 Förslag till vidare forskning

Ett vidare intressant forskningsområde är att se på barns delaktighet och inflytande ur ett genusperspektiv. Upplever pojkar och flickor att de ges samma möjlighet till delaktighet och inflytande i förskolans verksamhet. Det är även intressant utifrån vår studies resultat att undersöka hur pedagogerna upplever att de bjuder in barnen till delaktighet och inflytande i dokumentationsarbetet runt fotografi och film. Då det framkom skillnader i barns uppfattningar när det gäller delaktighet och inflytande mellan olika dokumentationsmetoder.

6 Sammanfattning

Bakgrunden till studien var att inte alltid barns perspektiv beaktas, kanske i tron att ett barnperspektiv ska räcka. Bae (2005) menar att det är viktigt att vi betraktar barn som våra medmänniskor och inte ta sitt eget perspektiv för givet utan låta barn ha rätt till sitt eget perspektiv. Studiens syfte var att utifrån ett barns perspektiv undersöka hur de upplevde delaktighet och inflytande i det vardagliga dokumentationsarbetet. Med utgångspunkt från barns teckningar, de fotografier och filmer som tas i förskolans verksamhet samt tillgängligheten av dokumentationsmaterialet genomfördes studien.

I litteraturstudien framgår det att det i läroplanen för förskolan står det att pedagogers förhållningssätt samt deras barnsyn ska uppmuntra till att varje enskilt barns uppfattningar förs fram vilket påverkar barns möjlighet till delaktighet och inflytande (Skolverket 2010). Åberg och Lenz Taguchi (2005) menar att barns tankar och idéer synliggörs genom dokumentationsarbetet som därav leder till delaktighet och inflytande och ger pedagoger en förståelse för hur barn försöker förstå sin omvärld. Utgångspunkten i studien har varit utifrån ett barnperspektiv respektive ett barns perspektiv. Enligt Svenning (2011) används ofta dessa begrepp när man vill skaffa sig en insyn i barnens värld. Halldén (2003) anser att begreppet barnperspektiv innebär att sätta barnets bästa i fokus. Medan barns perspektiv är när barn får komma med egna bidrag.

Empirin har samlats in genom en kvalitativ undersökning där barnintervjuer har gjorts med fyra flickor och två pojkar i åldrarna fem till sex år. Dessa intervjuer har spelats in och transkriberats för att vidare analyseras och presenteras.

Slutsatsen utifrån studien var att barnen uttryckte vissa skillnader i de olika dokumentationsmetoderna. Barnen uttryckte en större delaktighet och inflytande då det gäller tillvaratagandet av deras teckningar. Däremot uttryckte de en upplevelse av mindre delaktighet och inflytande i hanteringen av fotografier och filmer.

Referenser

Alvesson, Mats & Sköldbberg, Kaj (2008). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. 2., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Arnér, Elisabeth. (2009). *Barns inflytande i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Bae, Berit (2005). *Å se barn som subjekt - noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Oslo, Barne - og familiedepartementet.

Dahlberg, Gunilla, Moss, Peter & Pence, Alan (1999), *Från kvalitet till meningsskapande: Postmoderna perspektiv – exempel i förskolan*. Stockholm: Liber.

Dahlberg, Gunilla & Elfström, Ingela (2014) Pedagogisk dokumentation i tillblivelse. *Pedagogisk Forskning i Sverige Årg.19 Nr. 4-5 S.*

Denscombe, Martyn (2009), *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Doverborg, Elisabet & Pramling Samuelsson, Ingrid (2012) *Att förstå barns tankar: kommunikationens betydelse*. Stockholm: Liber

Elvstrand, Helene (2009) *Delaktighet i skolans vardagsarbete*
<http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:229768/FULLTEXT01.pdf>(150115)

Engdahl, Karin (2014) **Förskolegården** *En pedagogisk miljö för barns möten, delaktighet och inflytande*
<http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:703394/FULLTEXT02.pdf>(150115)

Halldén, Gunilla (2003) Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt begrepp. *Pedagogisk forskning i Sverige, Årg 8 Nr 1-2 S.12-.23.*

Halldén, Gunilla (red.) (2007). *Den moderna barndomen och barns vardagsliv*. Stockholm: Carlsson

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2., [rev. och utök.] uppl. Lund: Studentlitteratur

Johannesen, Nina & Sandvik, Ninni (2009). *Små barns delaktighet och inflytande*. Stockholm: Liber.

Lenz Taguchi, Hillevi (1997). *Varför pedagogisk dokumentation?: om barnsyn, kunskapssyn och ett förändrat förhållningssätt till förskolans arbete*. Stockholm: HLS

Lenz Taguchi Hillevi (2013) *Varför pedagogisk dokumentation? 2*: uppl. Gleerups Utbildning AB

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (2003) *Delaktighet som värdering och pedagogik*. Pedagogisk Forskning i Sverige. Årg, 8 Nr. 1-2

Reggio Emilia institutets hemsida (2014) <http://www.reggioemilia.se/pedagogiken/> (150419)

Ribaeus, Katarina (2014) *Demokratiuppdrag i förskolan*
<http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:697246/FULLTEXT01.pdf>(150115)

Sheridan, Sonja & Pramling Samuelsson, Ingrid (2001). Children's conceptions of participation and influence in pre-school: A perspective on pedagogical quality. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 2(2)

Skolverket (2010), *Läroplan för förskolan Lpfö 98: reviderad 2010*. Stockholm: Skolverket.
<http://www.skolverket.se>

Skolverket (2012) *Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan-pedagogisk dokumentation*. Stockholm: Fritzes

Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Svenning, Bente (2011), *Vad berättas om mig? barns rättigheter och möjligheter till inflytande i förskolans dokumentation*. Lund: Studentlitteratur (110 s).

Säljö, Roger (2014), *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. 3 uppl. Stockholm Norstedt akademiska förlag.

UNICEF. (2011). *FN:S konvention om barnets rättigheter*. (Elektronisk) Tillgänglig:
<http://unicef.se/barnkonventionen> (150308)

Utbildningsdepartementet (2010). *Förskola i utveckling: bakgrund till ändringar i förskolans läroplan*. Stockholm

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (150504)

Åberg, Ann & Lenz Taguchi, Hillevi (2005) *Lyssnandets pedagogik-etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber.

Bilaga 1

Hej!

Vi är två studenter som studerar till förskollärare på Högskolan Kristianstad som heter Jane Mattsson och Charlotte Halvarsson. Vi skriver nu vårt examensarbete, som handlar om barns delaktighet och inflytande över den dokumentation som sker på förskolan. Vi vill studera hur barnen upplever inflytande utifrån deras perspektiv i förskolans verksamhet. Därför önskar vi att få intervju ert barn i detta ämne. Under intervjun kommer ljudupptagning att ske. I vår studie kommer ert barn vara anonymt. Om studien så kräver är det endast handledare och examinator som får tillgång till vårt material.

Vi har ett personligt ansvar för det inhämtade materialet och detta kommer att förstöras efter utbildningens slut.

Tillåter Ni att Ert barn intervjuas med ljudupptagning?

Ja

Nej

Datum _____

Namn _____

Med vänliga hälsningar

Bilaga 2

Intervjufrågor

1. Brukar ni rita och måla på förskolan? Kan du berätta vad?
2. Om du vill rita eller måla på förskolan berätta för mig när du får göra det?
3. Berätta för mig hur du gör om du skulle vilja måla eller rita?
4. Om du inte kan ta fram materialet själv när du vill rita och måla berätta hur du gör då?
5. Vad händer med det som du har ritat, målat färdigt?
6. Vem bestämmer om vilka av dina teckningar som ska sättas upp på förskolan?
7. Frågar någon dig om du vill att din teckning ska sättas upp på förskolan?
8. Vem bestämmer vart på förskolan dina teckningar ska sitta?
9. Berätta för mig hur du känner om du får/ inte får vara med och bestämma vart på förskolan dina teckningar ska sitta?
10. Om din teckning sitter på väggen på förskolan pratar ni något om den då? Berätta för mig.
11. Brukar ni ta kort och filma på förskolan berätta för mig?
12. Vem är det som tar kort på förskolan?
13. Berätta vad som händer om du skulle vilja ta kort själv.
14. Berätta vad ni tar kort på på förskolan.
15. Berätta hur det känns att bli fotograferad eller filmad på förskolan?
16. Berätta vad som händer om du säger nej och inte vill vara med?
17. Vad händer med de korten som du/eller någon annan har tagit på förskolan?
18. Berätta för mig vem som bestämmer vilka kort som ska sättas upp på förskolan?
19. Berätta hur du skulle känna om du får/ inte får vara med och välja vilka kort på dig som ska sättas upp på förskolan?
20. Berätta när du skulle vilja att någon tar kort på dig på förskolan?
21. Vad skulle det då kunna vara?